

(fig 1) Analyseskema

Dynamik og Statisk Dynamik

Dynamik, (af gr. dynamikos(δυναμικος) 'kraftig', af dynamis 'kraft, magt'), inden for fysik den gren, som knytter bevægelsen af et mekanisk system til de kræfter og kraftmomenter, som påvirker det.³

Klassisk modsætning: Statik

Foreslået modsætning: Rigiditet

I min undersøgelse af begrebet “dynamik” vil jeg, i forhold til bevægelse, skelne det fra det “fleksible”, ved at kalde det: “statisk dynamik”. Dette dækker over en form for fleksibilitet, som ikke er foranderlig. Statisk refererer til begrebets tektoniske egenskaber(fysiske gestalt), og er en modsætning til det fleksible. Altså noget uforanderligt; ujusterbart. Mens dynamik refererer til det bevægelses- og oplevelsesunivers, som den givne plan/struktur inviterer til.

Dette finder jeg interessant i undersøgelsen af moderne etagebyggeri, da de sidste 50 års udvikling -og mangel på udvikling af etageboligen, tyder på, at fremtidens planer formentlig bliver ved med at blive bygget med en statisk tektonisk konstruktion, som dæk/skive konstruktionen, der ikke indbyder til en justerbar fleksibilitet. Altså kan vi så skabe dynamik inden for denne konstruktionstype?

For at præcisere og efterprøve begrebet, vil jeg placere de omtalte boligplaner i et skema for at beskrive de to begreber, “statisk” og “dynamisk”, som ikke værende modsætninger, men beskrivende på hver sin akse(fig. 1). Den vertikale akse beskriver en plans fysiske egenskaber, og den horisontale den bevægelse en given plan inviterer til.

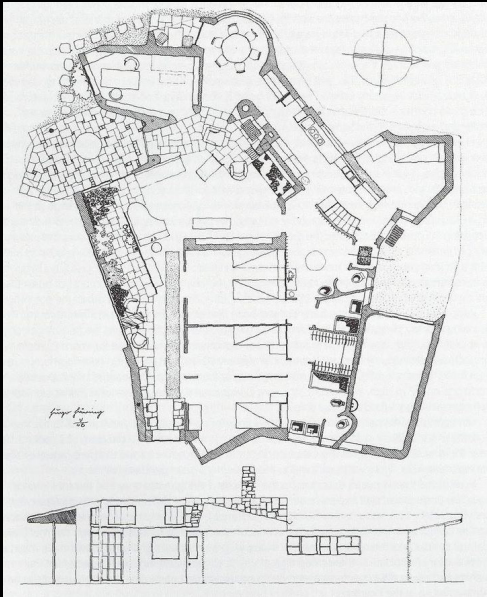
Organisk arkitektur

Statisk dynamik ses mest tydeligt i, hvad der oftest bliver beskrevet som “organisk” arkitektur.

Det organiske som arkitektonisk begreb kommer til verden i 1800’tallet, som en beskrivelse af det Gotiske, som i modsætning til det Klassiske, altså det frie og responsive, mod det akademiske og systematiske.⁴ Det gotiske beskrives som et opgør med regelsæt og geometriske (oftest

³ https://denstoredanske.lex.dk/dynamik_-_fysikgren

⁴ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 84

planskitse
Hugo Häring
1946

ortogonale) ordner, men beskrives af John Ruskin som værende den absolut mest rationelle arkitektur. Her hentyder han til, at den er responsiv og nem at bruge.

*“The variety of the Gothic schools results not from mere love of change but from practical necessities. For in one point of view Gothic is not only the best but the only rational architecture, as being that which can fit itself most easily to all services, vulgar or noble.”*⁵

Samt tenderende teatralisk; skabt for oplevelsen af arkitekturen, frem for at opfylde et regelsæt:

*“So that in the best times of Gothic, a useless window would rather have been opened in an unexpected place for the sake of surprise, than a useful one forbidden for the sake of symmetry.”*⁶

Diskussionen om gotikkens relevans mod det klassiske, får for alvor en renæssance under modernismens indtog i 1930’erne.

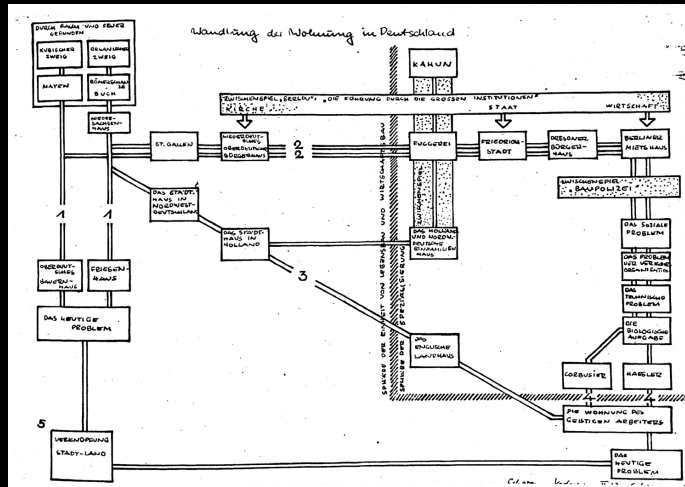
Her ser kritikere af modernismen og Bauhaus, sammenhængen mellem det Moderne og Klassiske, og det Organiske og Gotiske. Modernismen synes akademisk, hvor arkitekter som Hugo Häring og Hans Scharoun, synes at anskue en mere organisk eller dynamisk tankegang som værende mere menneskelig.

Häring beskriver det organiske som et begreb, der ligesom det gotiske, udspringer og reagerer på sin kontekst, både det statiske og bevægelige (bygningen/landskabet og mennesket). Hvorimod han ser modernismen og Le Corbusiers måde at systematisere og romantisere det matematiske som en måde, hvorpå man tvinger et æstetisk system til noget, som i virkeligheden skal reagere på noget dynamisk og foranderligt, som set i menneskets natur.

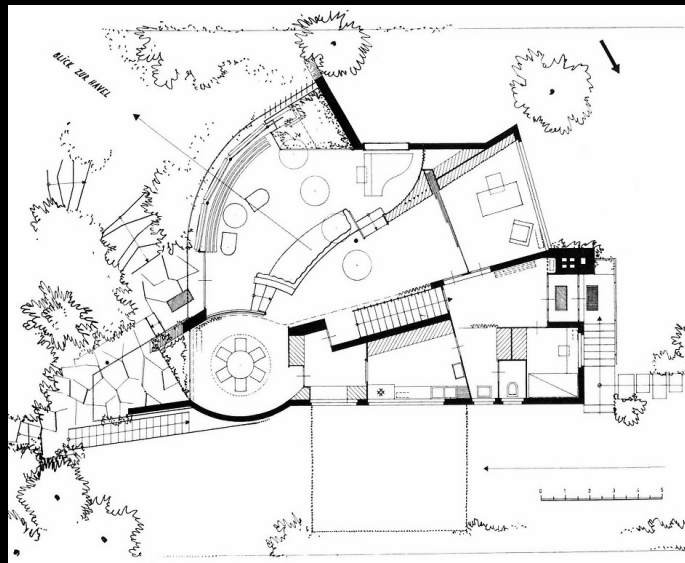
Häring mener, at geometrien er et værktøj og ikke en bibel. Rum(og bygninger) må gerne være rektangulære, men hvis man lægger et standardiseret grid ned over en bygning, før den er tegnet, vil det låse bygningen og derved blive rigide.

⁵ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 84

⁶ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 84

(fig. 2) "Wandlung der Wohnung in Deutschland" Skema af Hans Scharoun 1950

(fig. 3) Haus Baensch, Berlin Hans Scharoun 1935

Han bruger flyvemaskinen som eksempel. Klassiske modernister vil ofte mene, at dette er det perfekte eksempel på geometrien og symmetriens egenskaber, men han mener, at fordi flyets former kommer fra at studere naturen, så er at den er geometrisk-symmetrisk, blot et menneskeligt værktøj til at kontrollere det "naturlige" - "organiske".⁷

*"In the construction of an aircraft, geometry performs only a kind of handyman role. The form of the aircraft is invented through observing nature, it is the form of performance-fulfillment [Form einer Leistungserfüllung], thus organ-like and ungeometric. There are people who would place the machine as a geometrical or mathematical performance, and who would therefore consider it the crowning achievement of geometrical culture. This idea seems to me quite wrong..."*⁸

Arkitektonisk Antropologi

Hans Scharoun deler Häring's fascination af det organiske, og tager dets relation til mennesket meget bogstaveligt. Scharoun skaber et skema (fig. 2), bygget på historiske og antropologiske undersøgelser, som han laver sine rumlige studier ud fra.

I en forelæsning i 1950, præsenterer han en skematisk udlægning af tysk "boligkultur", som han kalder "Wandlung der Wohnung in Deutschland".⁹

Her undersøger han i dybden gennem både antropologisk data og boligplaner, en historisk linje, helt tilbage fra rurale tyske landboliger gennem modernismens stringente boligplaner, og sammenholder dem med antropologiske inddelinger af klasser.

Denne skematisk og rationelle tilgang til det organiske, synes at være Scharouns måde at få det med ind i mindre lejlighedsplaner og væk fra avantgardens mere flamboyante og eksklusive ramme, hvor han tidligere har udfoldet sine designs i store herregårde og prestigeprojekter (fig.3). Her synes han at forstå det menneskelige

⁷ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 86

⁸ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 86

⁹ Markus Peter and Ulrike Tillmann - Hans Scharoun and the development of small apartment floor plans - s. 85

udgangspunkt i det organiske, og bruger det som en form for dynamisk lag, som han implementerer i et standardiseret byggeri.

Den skjulte kraft

Mindre skematisk beskriver den Østrigske arkitekt Josef Frank i 1931 det gode rum og den gode plan som en, der skjult fører os gennem boligen, uden at kontrollere os, og uden at vi lægger mærke til det. Som i offentlig transport, bliver vi dirigeret gennem hverdagen, i dette tilfælde er målet dog nærmere stimulans end effektivitet.

“...it is imperative that this route is sketched without conspicuous means, and without decorative, billboard-like means, so that it never occurs to the visitor that he is being directed.”¹⁰

Han beskriver en underliggende kraft, som er allestedsnærværende, og prøver at beskrive, hvilke parametre i bolig-designet, som skaber den. Gangen, stuen, døren, trappen.

Hvert element har en rolle i det “skjulte teater”, som tager hånd om og udfordrer beboeren i hverdagslivet. Der er en tydelig grænse, designet må ikke blive “opdaget”. Her beskrives f.eks. indbyggede møbler som en for direkte måde at “designe” rummet på. Her kommer designet fra ”smag”, hvilket er midlertidigt og subjektiv.¹¹

“Time and again the rectangular room leads one into the temptation of practicing architecture by means of furniture. One wants to breakup and organize the totally characterless space by means of built-in furniture, conspicuous colors, and cubic forms, if only to give it a certain character. However, the task of the architect lies in the creation of spaces and not in the assembly of furniture and the painting of the walls, which, subject to good taste, is something anyone can practice.”¹¹

¹⁰ Frank, Josef - The House as Path and Place, Published Writings 1931-1965 - s. 201 (sikker?)

¹¹ Frank, Josef - The House as Path and Place(1931), Published Writings 1931-1965 - s. 207

I 1958 beskriver Josef Frank, et begreb han kalder “Akzidentismus”, som netop dækker over denne måde at tænke planer på, hvor beboeren næsten bliver bragt i tvivl, om designet er tegnet eller tilfældigt.¹²

Statisk Dynamik

Denne underliggende kraft, “Akzidentismus”, læser jeg som Josef Franks, “dynamik” i planen og rummet. Dette er noget, der er underliggende og pirrende og en måde, hvorpå rummet interagerer med bevægelsen, mens det stadig er “statisk”. Teatret virker på mange måder afgørende i hans tænkning; den tektoniske sammenhæng synes mindre vigtig, fordi den i modernistisk arkitektur, repræsenterer en systemisk tankegang, der bestræber sig på at være gennemskuelig - som æstetiske værdi. I dag ville man måske snakke om en tektonisk klarhed.¹³

Han mener også at denne stræben på gennemskuelighed, som han eksemplificerer med modernisternes flade tag, skaber både en konstruktiv besværlig og oplevelses fattig arkitektur, hvor man fjerner et måske unødvendigt, men mystisk og spændende rum - loftrummet. Han beskylder modernisterne for at presse deres ideologi ned over designet, uden sans for mennesket.

Han mener, at arkitekturen først må reagere på mennesket og dernæst det konstruktive rationale.

Häring derimod, og Scharoun, synes mindre bange for at lade konstruktive systemer og tektoniske principper vise sig, og viger heller ikke fra, at snakke om et tektonisk system som et vigtigt element i deres design.

Häring ligger mest af alt vægt på, at et overordnet system ikke må være udgangspunktet for designet, men gerne må være resultatet.¹⁴ Så både Häring og Scharouns dynamik ligger tættere på det designede, og til tider funktionelle - man må godt kunne se, at det er designet, og den dynamik det skaber i rummet, behøver ikke at være “skjult”.

En “statisk dynamik” er interessant at snakke om på tværs af disse arkitekter, fordi de beskæftiger sig med den menneskelige bevægelse inden for en relativt låst tektonisk ramme. Deres boliger er ikke lavet til

¹² Frank, Josef - Akzidentismus (1958), Published Writings 1931-1965 - s. 373

¹³ Beim, Anne - Tektoniske visioner i arkitektur - s. 45

¹⁴ Blundell Jones, Peter - Hugo Häring - s. 85

dynamisk

rigidt

statisk

fleksibelt

Analyseskema

at blive lavet om, at være fleksible, væggene kan ikke roteres, men rummene er begavede og tilbyder mange forskellige bevægelsesmønstre og ibrugtagninger deraf.

Der er "lagret" noget i væggene. Hos Josef Frank er det tilfældighed, hos Häring naturen og hos Scharoun arkitektonisk-antropologi. Denne lagring af energi, tanke eller historie, peger på kompleksiteten bag ved den dynamiske plan. En organisk plan er ikke automatisk dynamisk, ej heller en fleksibel plan, dynamikken kommer et andet sted fra, fra noget lagret, noget skjult.

Ordet "dynamisk" klassiske modsætning ville være "statisk", men det dynamiske kan løsrive sig fra det tektoniske, og eksistere i noget statisk, såvel som noget fleksibelt, som jeg foreslår, er modsætningen til det statiske.

I min analyse omkring den "lagring i væggene", som kan tolkes ud af de ovennævnte arkitekter, så kan det dynamiske både være til stede i det statiske og fleksible.

I min forståelse af begrebet "dynamik", er dens modsætning så nærmere det rigide, eller det låste. Og noget kan deraf godt være dynamisk og statisk, uden at være låst, deraf: "statisk dynamik".

Disse termer, har dannet yderpunkterne i mit skema, hvor den vertikale akse går fra statisk til fleksibelt, og den vertikale fra dynamisk til rigidt.